

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичного, лабораторного заняття
«Оцінка психологічних якостей особистості, що впливають на
безпеку діяльності»

з дисципліни «Основи професійної безпеки та здоров'я людини»
для студентів усіх спеціальностей і всіх форм навчання

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету
протокол № 1 від 19.02.2026 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2026

Методичні вказівки до практичного, лабораторного заняття «Оцінка психологічних якостей особистості, що впливають на безпеку діяльності» з дисципліни «Основи професійної безпеки та здоров'я людини» для студентів усіх спеціальностей і всіх форм навчання / Уклад.: О. О. Кузьменко, Л. А. Васьковець, О. В. Османова. – Харків : НТУ «ХПІ», 2026. – 24 с.

Укладачі: О. О. Кузьменко

Л. А. Васьковець

О. В. Османова

Рецензент Н. С. Євтушенко

Кафедра безпеки праці та навколишнього середовища.

Мета роботи – ознайомитися з індивідуальними психологічними якостями, що впливають на психологічну захищеність особистості в умовах небезпеки та виявити відмінності даних якостей для студентів, що беруть участь в тестуванні.

1 Загальні відомості

Згідно статистичних даних, до 70–90 % нещасних випадків на виробництві трапляються з вини людини. Це так званий людський фактор.

Здатність протистояти небезпеці в процесі трудової діяльності і рівень індивідуальної захищеності людини визначаються складною взаємодією різних психофізіологічних факторів, які дозволяють передбачати ризики та діяти в критичних ситуаціях, а саме:

а) **біологічних**, що випливають із природних фізіологічних властивостей людини і проявляється через безумовні рефлекси самозбереження – уроджені інстинкти;

б) **психологічних**, що визначаються особливостями функціонування когнітивних здібностей мозку (сприймання і емоційна оцінка ситуації, пам'ять, мислення, увага тощо), темпераментом та станом людини (втома, тривога, стрес та інші). Ці фактори впливають на чутливість людини до небезпеки і швидкість реакції на неї. Наприклад, стан тривоги посилює здатність до швидкого виявлення небезпеки, а стан стомлення знижує цю здатність;

в) **професійних** (набутого досвіду, навичок, уміння досягати мету безпечним шляхом);

г) **соціальних** (культура, норми, цінності, оточення, конфліктні ситуації в побуті чи на роботі тощо), які обумовлюють і формують спрямування людини, його інтереси, мотиви і цілі діяльності, поведінку та інше.

При порівняно невисоких біологічних і психологічних якостях необхідний рівень безпеки може бути досягнутий за рахунок професійних вмінь і спрямувань людини.

1.1 Мотиви діяльності

Побудником діяльності є потреби, які виникають в організмі людини. Потреба – це відчуття нестачі чогось, що лежить зовні і необхідне для функціонування організму. На основі потреб формуються мотиви діяльності. Мотив – це внутрішня рушійна сила, що спонукає людину до дії і спрямовує діяльності до певної мети внаслідок усвідомлення людиною своєї потреби. Мотиви обумовлюють вибір мети діяльності. Це направляюча і контролююча сила діяльності. Мета діяльності – результат мотивації (бажаний стан, який задовольняє потребу).

Якщо знання потреб тієї чи іншої людини дозволяє зрозуміти, чому вона діє, то установлення мотивів її діяльності дає відповідь на питання, чому людина діє саме так. Наприклад, потреба у безпеці спонукає до діяльності, результатом якої є досягнення мети – улаштування на роботу зі стабільним джерелом доходу.

Людам властиво діяти під впливом не одиничних, а ряду потреб і керуватися не окремими, а кількома мотивами.

Серед індивідуальних якостей особистості, що впливають на безпеку діяльності, мотивація займає одне з найважливіших місць. Саме мотиви являються тим психологічним фактором, виходячи з якого можна знайти відповідь на питання, чому людина в даній ситуації діє так, а не інакше.

Щоб зрозуміти причини, які спонукують розсудливих людей часом навмисно йти на порушення правил, піддаючи себе при цьому високій небезпеці, необхідно розкрити мотиви такої поведінки. Виявивши ці мотиви і ті об'єктивні побудники, які стоять за ними, можна шукати практичні шляхи для усунення або зменшення впливу факторів, що породжують небажану мотивацію, а також шляхи психологічних впливів, що дозволяють не вибирати такі мотиви.

У діяльності проявляються наступні основні *змістовно утворюючі* мотиви:

1. **Вигода** – отримання винагороди за результати праці: матеріальної (заробітна плата, премія) та соціальної (самоствердження, престиж, професійна гордість).

2. **Безпека** – прагнення уникнути фізичної (травми, загрози здоров'ю та життю), матеріальної (зниження зарплати, позбавлення премії, пониження у посаді тощо) чи соціальної (адміністративного покарання, втрати авторитету, поваги) небезпеки.

3. **Зручність** – прагнення вибрати більш легкий для людини спосіб виконання завдання з меншими затратами енергії і меншою психічною напругою. Досвід свідчить, що при цьому працівник вибирає не об'єктивно найпростіші способи, а ті, для виконання яких у людини вироблені навички і якими людина краще володіє.

4. **Задоволеність** – отримання задоволення від результату і процесу праці.

5. **Нівелювання** – потреба бути не гірше і не краще інших. У даному випадку людина не чекає ні нагороди, ні покарання, а прагне діяти відповідно з тим, який образ дій прийнятий в даній робочій групі.

Усі перераховані вище мотиви в тій чи іншій мірі присутні у трудовій діяльності будь-якого працівника. Однак роль і питома вага кожного з них у загальній мотивації для різних людей не однакові. У одного провідним може бути мотив соціальної вигоди, в іншого – мотив безпеки, у третього на передньому плані може виявитися мотив зручності тощо.

На силі дії мотиву відбивається ступінь усвідомленості і ясності об'єкту мотивації. Отже, якщо робочий недостатньо чітко розуміє ризики своєї праці, а тому недостатньо ясно усвідомлює користь засобів захисту і правил безпеки, то сила його мотивації до їх використання буде низькою.

І навпаки, під впливом сильної мотивації подія, яка є небажаною, здається менш імовірною, ніж є насправді. Так, при сильній мотивації до матеріальної вигоди (більше виробити продукції з відповідною оплатою)

наслідки порушень правил безпеки здаються робочому менш імовірними, ніж вони фактично є і це може стати однією з причин нещасного випадку.

На практиці між мотивами вигоди, зручності і безпеки часто виникає конфлікт. Посилена мотивація до вигоди порушує адекватне сприйняття ситуації, особливо при наближенні мети. Перемагає той з мотивів, який реалізуються швидше (гроші зараз, а травми може і не бути). Коли робітник бажає зберегти звичну програму дій, він може висувати хибні підмінюючі мотиви (наприклад, не працюю в захисній касці, бо болить голова).

Крім того, психологи виділяють *ситуативні* мотиви, які відображають загальне орієнтування суб'єкта на досягнення мети (*мотивація до успіху*) або запобігання невдач (*мотивація до самозахисту*).

Було експериментально встановлено, що перевага мотивації до запобігання невдачі властива людям, більш схильним до небезпек («вродженим травматикам» по К Марбе). Ті робітники, які мали у житті багато нещасних випадків, віддавали перевагу більш простим і безпечним завданням, тобто більше орієнтувалися на запобігання невдач (спрацьовувала мотивація до самозахисту). Ті ж, хто не мав власного досвіду нещасного випадку, не боявся складних і небезпечних завдань, орієнтуючись, в основному, на досягнення мети (переважає мотивація до успіху).

На вибір ситуативного мотиву поведінки впливають такі властивості, як темперамент, схильність до ризику і ціннісна орієнтація особистості. Було, наприклад, помічено, що меланхолікам більш властива мотивація до самозахисту ніж до досягнення мети.

Психологи виділяють два основних напрямки ціннісної орієнтації особистості:

- 1) орієнтація на «я» (переважають егоїстичні думки);
- 2) орієнтація на задачу.

Люди індивідуалістичної спрямованості з орієнтацією на «я» дуже чутливі до суспільної думки і дуже ранимі, якщо мова йде про їх репутацію. У них переважає мотив прагнення до успіху. При дуже сильній мотивації до

успіху люди схильні вибирати більш прості завдання, в яких менша небезпека невдачі. Важливо зауважити, що найбільші переживання у таких людей зазвичай викликають не фізичні небезпеки, а загроза для їх репутації. Вони, як правило, легше переносять фізичні страждання (позбавлення сну, сильну спеку, холод тощо), ніж негативні оцінки суспільства.

Люди колективістського типу, «орієнтовані на задачу», прагнуть домогтися об'єктивних соціально цінних результатів. Чим сильніше мотив до досягнення мети, тим більше переживається загроза її недосягнення. В такій позиції людину більше усього хвилює можливість невдачі, тому у них діє мотивація до самозахисту.

1.2 Схильність до ризику

Вибір мотиву поведінки в конкретній ситуації в більшості випадків визначається такою психофізіологічною якістю особистості, яка безпосередньо відображається на безпеці діяльності, як *схильність до ризику*. Ця якість не тільки визначає вибір більш ризикованої поведінки, але і породжує недооцінку можливої небезпеки. Розглянемо це докладніше.

Існує декілька підходів при трактуванні слова «ризик».

Згідно першого, «ризик» розцінюється як *«можлива небезпека»*, тобто як небезпечна умова виконання дії, наприклад, якщо людина свідомо «йде на ризик» і з «ризиком для життя» виконує обов'язки пожежника.

Згідно другого підходу, ризик розглядається як «дія на вдачу» в надії на щасливий результат, тобто як дія «на свій страх и ризик» в умовах невизначеності. При цьому невизначеність може відноситися як до можливості досягнення бажаної мети при такій ризикованій поведінці (діє мотивація до успіху), так і до можливості запобігання фізичної небезпеки (травми) при її здійсненні (мотивація до самозахисту). Прикладом ризикованої дії служать випадки, коли людина навмисно порушує правила безпеки в надії, що все обійдеться.

Аналіз різних життєвих ситуацій показує, що ризик може бути і метою діяльності, якщо людина спеціально ризикує тільки для того, щоб переконатися або показати іншим, що вона не боїться небезпеки (фізичної або недосягнення мети). В цьому випадку ризик стає засобом самоствердження.

Порою про ризик говорять як про якусь потребу, що виявляється в прагненні до небезпеки, коли людина спеціально вибирає небезпечну мету або небезпечні способи їх досягнення тільки заради самого ризику і пов'язаних з ним гострих відчуттів. Таких людей називають адреналін залежними. Адреналін – це основний гормон надниркових залоз, що готує тіло до фізичного відповіді на небезпеку і запускає в організмі внутрішні резерви, з якими з'являється відчуття надможливостей: підвищується емоційне збудження і приплив енергії, загострюються органи чуття, підвищується больовий поріг тощо. Часом на тлі стану постійного стресу у людини виникає адреналінова залежність – бажання повернутися до стану "гострих" відчуттів. Небезпека адреналінової залежності у тому, що це велике навантаження на тіло, тому наслідком можуть стати різні хвороби, а також тривожність, безсоння, головний біль, панічні атаки, розлади харчової поведінки.

Поведінка людини в небезпечній ситуації залежить не тільки від перерахованих об'єктивних умов, але і від того, наскільки адекватно ці умови відбиваються в її свідомості. Як показали дослідження, ступінь адекватності усвідомлення небезпечних ситуацій в значній мірі залежить від індивідуальних якостей особистості. Наприклад, люди, що відрізняються слабкою нервовою системою, тривожністю, звичайно завищують ступінь небезпеки. А працівникам, які сильно прагнуть до досягнення мети і до одержання вигравів від цього, властиво порою, навпаки, занижувати рівень небезпеки і вважати її прояв мало ймовірним.

1.3 Оцінка психологічної захищеності людини

Психологічна захищеність людини в процесі діяльності оцінюється в ході спеціальних інструментальних досліджень і за допомогою тестів. Для інструментальної оцінки використовують спеціальний електромілісекундомір, стрілку якого випробовуваний повинен зупинити як можна ближче до зазначеної позначки. Перехід за цю позначку карається легким ударом струму. Цей прилад дозволяє визначити показник «успішність дій Y », який оцінює результат досягнення поставленої мети в умовах фізичної небезпеки.

На рисунку 1 (а, б) приведені результати досліджень психологічної захищеності індивідуума.

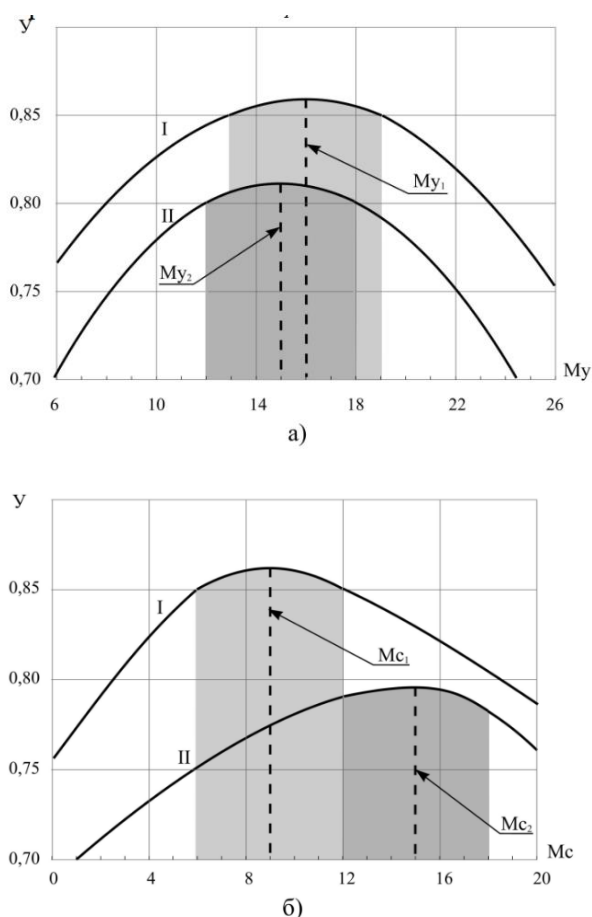

Рисунок 1 – Залежність успішності дій людей, схильних до ризику (крива 1) і не схильних ризикувати (крива 2), від мотивації до самозахисту (а) і до успіху (б).

Отримані результати показали наступне:

1. За схильністю до ризику можна виділити дві групи людей, для яких виконується співвідношення $P_1 > P_2$. До першої групи відносяться люди з підвищеною схильністю до ризику, до другої – з низькою.

2. Залежність успішності дій від мотивації до самозахисту M_c або мотивації до успіху M_u оцінюються кривими з максимумом. Це свідчить про те, що успішність дій зростає до певних значень з підвищенням мотивацій до успіху чи до самозахисту, але при подальшому зростанні цих мотивацій результативність діяльності починає знижуватися. Як говориться – що занадто, то не здорово.

3. Для людей, які схильні ризикувати, властива більша успішність дій, ніж для людей, які не схильні ризикувати – криві 1 лежать вище кривих 2.

4. Максимальна успішність дій як в першій, так і в другій групах виявляється при близьких значеннях мотивації до успіху, але все ж найбільші значення U досягаються при $M_{u1} = 16$ (рис. 1 а).

5. Максимальна успішність дій на кривих $U = f(M_c)$ (рис. 1б) у людей другої групи, які не схильні ризикувати, спостерігається при більш високій мотивації до самозахисту (при $M_{c2} = 15$), ніж у людей першої групи ($M_{c1} = 9$).

Дослідження дозволяють зробити важливий висновок: кращі результати в умовах фізичної небезпеки досягаються тоді, коли люди діють у відповідності із властивою їм психологічному типу мотивацією. Ті, хто схильний ризикувати, одержують кращі результати при низькій мотивації до самозахисту. Вони ефективні в умовах невизначеності, коли їх мотивує успіх і не обмежує необхідність захищатися.

Ті, хто не схильний ризикувати, краще діють тоді, коли мотивація до самозахисту висока. Тобто, мотивація до самозахисту людей, не схильних ризикувати, не може розглядатися як негативна якість. Вони досягають кращих результатів, коли відчувають контроль над ситуацією та захищені від несподіванок, що робить їх більш обережними.

2 Матеріали і прилади

На даному практичному занятті для кількісної оцінки психологічних якостей застосовані осучаснені опитувальники Т. Елерса і Шуберта, що знайшли широке застосування в наукових дослідженнях. При дослідженні використовуються наступні тести:

- опитувальники для оцінки схильності до ризику за Шубертом;
- опитувальники для оцінки мотивації до досягнення мети (мотивації до успіху) за Т. Елерсом;
- опитувальники для оцінки мотивації до запобігання невдачі (мотивації до самозахисту) за Т. Елерсом.

3 Рекомендації студентам

Відповідати на питання тестів необхідно щиро і достатньо швидко, не замислюючись надовго над кожним з питань. На обмірковування відповіді на одне питання повинно витратитися 5–7 секунд, а на один тест – не більш 4–5 хвилин.

Раніше ніж відповідати на питання тесту, необхідно чітко зрозуміти варіанти наданих відповідей. Попередньо необхідно заготовити таблиці, рекомендовані для фіксації відповідей тесту.

Для запобігання перекручування результатів не рекомендується знайомитися з методами оцінки результатів тестування до тестування і в процесі відповідей на питання тестів.

4 Практична частина роботи

4.1 Тест 1. Оцінка схильності до ризику *P*

Студентам пропонується 25 питань (Додаток А), відповіді на які оцінюються балами, які визначаються вибором одного з наступних варіантів: «Так» – 5 балів; «Більш так, ніж ні» – 4 бали; «Важко сказати» –3 бали; «Більш ні, ніж так» –2 бали; «Ні» – 1 бал.

Цифри, відповідні обраним варіантам відповідей, записуються в строку

через кому. Потім ці цифри підсумовується і діляться на 25. Результат цієї дії являється умовною кількісною оцінкою схильності до ризику P_i для даного студента. Це число порівнюється з рівнем схильності до ризику $P = 3$, який установлений в результаті численних експериментальних досліджень для умов, що при значеннях $P_i \leq 3$ – людина не схильна ризикувати, а при $P_i > 3$ – схильна до ризику.

Визначається середнє значення кількісної оцінки схильності до ризику P_{cp} для навчальної групи в цілому. В навчальній групі виділяється перша підгрупа з більш високою схильністю до ризику ($P_1 > P_{cp}$) і друга підгрупа з меншою схильністю до ризику ($P_2 \leq P_{cp}$). Визначаються середні значення кількісної оцінки схильності до ризику для першої P_{cp1} і другої P_{cp2} підгруп окремо.

Обговорюються результати тесту і аналізуються співвідношення отриманих значень P_{cp} , P_{cp1} , P_{cp2} і загальноприйнятого значення $P = 3$.

4.2 Тест 2. Оцінка мотивації до успіху M_y

Студентам пропонується 41 ствердження (Додаток Б). Варіанти відповідей: «так» або «ні». Обраний варіант відповіді по кожному питанню позначається знаком «+» і заноситься в заздалегідь заготовлену таблицю 1.

Таблиця 1 – Відповіді на тести, що оцінюють мотивацію до успіху M_y

№ питання	Так	Ні
1	+	
2		+
3		
41		

В таблиці 1 в якості прикладу на перше питання обрана відповідь «так», а на другий «ні».

Заповнена таблиця порівнюється з приведеною нижче таблицею-ключем розшифровки результатів тестування (таблиця 2).

Таблиця 2 – Таблиця-ключ для розшифровки відповідей тесту 2

№ питання	Так	Ні
1		
2	+	
3	+	
4	+	
5	+	
6		+
7	+	
8	+	
9	+	
10	+	
11		
12		
13		+
14	+	
15	+	
16	+	
17	+	
18		+
19		
20		+
21	+	
22	+	
23		
24		+
25	+	
26	+	
27	+	
28	+	
29	+	
30	+	
31		+
32	+	
33		
34		
35		
36		+
37	+	
38		+
39		+
40		
41	+	

Підраховується кількість співпадаючих положень знаків «+» в обох таблицях. Зверніть увагу, що є ствердження, які не ураховуються при обробці результатів. Отримане число являється умовною кількісною оцінкою мотивації особистості до успіху Mu_i .

Визначаються середні значення кількісної оцінки мотивації до досягнення успіху окремо для першої Mu_{cp1} (з більш високою схильністю до ризику) і другої підгруп Mu_{cp2} (з меншою схильністю до ризику), виявлених раніше (тест 1).

Аналізуються розходження між Mu_{cp1} , Mu_{cp2} і значенням кількісної оцінки мотивації до досягнення успіху $Mu = 16$, при якому спостерігається найкраща успішність дій для людей, що схильні ризикувати (див. рис. 1а).

На кривих на рис. 1а наносяться індивідуальні дані Mu_i і аналізуються отримані результати.

4.3 Тест 3. Оцінка мотивації до самозахисту Mc

Студентам пропонується 30 наборів з трьох слів (Додаток В). По кожному пункту необхідно вибрати тільки одне з цих слів, яке найбільш точно, на вашу думку, характеризує саме вас. Обраний по кожному пункту варіант відповіді позначається знаком «+» і заноситься в заздалегідь заготовлену таблицю 3.

Таблиця 3 – Відповіді на тест, який оцінює мотивацію до самозахисту

№ пункту	а	б	в
1	+		
2		+	
3			
....			
30			

В таблиці 3 в якості прикладу по першому пункту обрано слово, що знаходиться в графі «а», а по другому пункту обрано слово, що знаходиться в графі «б».

Заповнена таблиця з обраними варіантами відповідей порівнюється з приведеною нижче таблицею-ключем розшифровки результатів тестування (таблиця 4).

Таблиця 4 – Ключ до розшифровки відповідей тесту 3

№	а	б	в
1		+	
2	+	+	
3	+		+
4			+
5		+	
6			+
7		+	
8			+
9		+	
10		+	
11	+	+	
12	+		+
13		+	+
14	+		
15	+		+
16		+	+
17			+
18	+		
19	+	+	
20	+	+	
21	+		
22	+		
23	+		+
24	+	+	
25	+		+
26		+	
27			+
28	+	+	
29	+		+
30		+	

Підраховується кількість співпадаючих положень знаків «+» в обох таблицях. Отримане число являється умовною кількісною оцінкою мотивації особистості до самозахисту M_{c_i} .

Визначаються середні значення кількісної оцінки мотивації до самозахисту окремо для першої $M_{c_{cp1}}$ і другої підгруп $M_{c_{cp2}}$, що виявлені раніше (тест 1). Аналізується розходження між $M_{c_{cp1}}$, $M_{c_{cp2}}$ і значенням кількісної оцінки мотивації до самозахисту $M_{c_{cp}} = 15$, при якому спостерігається найкраща успішність дій для людей, не схильних ризикувати.

На кривих на рис. 1б наносяться індивідуальні дані M_{c_i} і аналізуються отримані результати.

5 Порядок виконання роботи

1. Ознайомитися з загальними відомостями щодо індивідуальних психологічних якостей, які впливають на психологічну захищеність особистості в умовах фізичної небезпеки.

2. Оцінити схильність людини до ризику (тест 1).

3. Визначити індивідуальну мотивацію до успіху (тест 2) і порівняти середні мотивації до успіху для двох груп студентів – схильних до ризику (група 1) та не схильних ризикувати (група 2).

4. Визначити індивідуальну мотивацію до самозахисту (тест 3) і порівняти середні мотивації до самозахисту для двох груп студентів – схильних до ризику (група 1) та не схильних ризикувати (група 2).

5. На кривих на рис. 1 а,б наносяться індивідуальні значення M_{u_i} та M_{c_i} і аналізуються отримані результати.

6. Відповісти на контрольні питання.

7. На підставі аналізу результатів проведених досліджень психологічної захищеності студентів робляться висновки відповідно до поставленої мети заняття.

6 Зміст звіту

В звіті повинні бути приведені:

- назва і мета заняття; основні теоретичні положення;
- результати тестування;
- графіки залежності $Y = f (My)$ і $Y = f (Mc)$ (рис.1а, б) з нанесеними значеннями My_i та Mc_i ;
- висновки.

7 Контрольні запитання

1. Якими психофізіологічними факторами характеризується здатність людини протистояти небезпеці в процесі діяльності?
2. Що являється побудником діяльності?
3. Навіщо необхідно знати мотиви діяльності?
4. Які вам відомі основні змістовно утворюючі мотиви діяльності?
5. Які мотиви відносять до ситуативних?
6. Від яких індивідуальних якостей особистості залежить вибір мотиву поведінки в конкретній ситуації?
7. Які відомі підходи при трактуванні терміну «ризик»?
8. Чому необхідно досліджувати «схильність до ризику» людини?
9. Як досліджується психологічна захищеність людини в процесі діяльності?
10. Як успішність дій залежить від схильності до ризику, мотивації до успіху і мотивації до самозахисту?
11. Як погоджуються з відомими результатами дані, отримані в роботі?

Список джерел інформації

1 Оцінка психологічних якостей особистості, що впливають на безпеку діяльності / О. О. Кузьменко // Практикум з курсу «Безпека життєдіяльності» для студентів вищих навчальних закладів. За ред. проф. В. В. Березуцького. Харків : Факт, 2005. С. 87–99.

<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/2435>

2 Про систему охорони психічного здоров'я в Україні: Закон України від 15.01.2025 р. № 4223-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/go/4223-20>

3 Чугуєва І. Є., Мухіна Л. М. Психодіагностика. методичні рекомендації та матеріали для самостійної роботи студентів Миколаїв : НУК ім. адмірала Макарова, 2022. 92 с. <https://nuos.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/OK-19.-MR.-Psihodiagnostika.pdf>

4 Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій : психологічний практикум / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко та інші; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2-ге видання, 2025. 70 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746662/>

4

Додаток А

Питання тесту 1

1. Перевищили б ви установлену швидкість, щоб швидше оказати необхідну медичну допомогу важкохворій людині?
2. погодилися б ви заради гарного заробітку брати участь в небезпечній і тривалій експедиції?
3. Стали б ви на шляху небезпечного злочинця, що тікає ?
4. Чи могли б ви їхати на підніжці товарного вагона при швидкості більш 100 км/г?
5. Чи можете ви на другий день після безсонної ночі нормально працювати?
6. Стали б ви першим переходити убрід дуже холодну ріку?
7. Позичили б ви товаришеві велику суму грошей, будучи не зовсім упевненим, що він зможе повернути вам гроші?
8. Увійшли б ви разом з приборкувачем в клітку із левами при його запевнянні, що це безпечно?
9. Чи могли б ви під керівництвом зі сторони залізти на високу фабричну трубу?
10. Чи могли б ви без тренування керувати самостійно парусним човном?
11. Ризикнули б ви схопити за вуздечку коня, що біжить ?
12. Чи могли б ви після тяжкої праці їхати на велосипеді?
13. Чи могли б ви зробити стрибок з парашутом?
14. Чи могли б ви при необхідності проїхати без квитка від Харкова до Києва?
15. Чи могли б ви здійснити автотурне, якщо б за кермом сидів ваш знайомий, який зовсім недавно був у важкій дорожній пригоді?
16. Чи могли б ви з висоти 4-го поверху стрибнути на тент пожежної команди?

17. Чи могли б ви, щоб позбутися затяжної хвороби з постільним режимом, піти на небезпечну для життя операцію?
18. Чи могли б ви зістрибнути з підніжки товарного вагона, що рухається зі швидкістю 50 км/г?
19. Чи могли б ви разом з сьома іншими людьми піднятися на ліфті, розрахованому на п'ять чоловік?
20. Чи могли б ви за велику грошову винагороду перейти з зав'язаними очима жваве вуличне перехрестя?
21. Узялися б ви за небезпечну для життя роботу, якщо б за неї добре платили?
22. Чи могли б ви після дуже напруженого дня виконувати важливі для вас обчислення?
23. Чи могли б ви за вказівкою вашого начальника узятися за високовольтний провід, якщо б він запевнив вас, що провід знеструмлений?
24. Чи могли б ви після деяких попередніх пояснень керувати вертольотом?
25. Чи могли б ви, маючи квиток, але без грошей і продуктів, почати поїздку на велику відстань?

Додаток Б

Тест 2

1. Якщо є два варіанти, вибір між ними краще зробити швидше чим відкласти на невизначений час.
2. Я легко гарячкую, якщо помічаю, що не можу на всі 100 % виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, начебто я все зроблю для досягнення успіху.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я, частіш за все, приймаю рішення один з останніх.
5. Якщо у мене два дні поспіль немає справ, я втрачаю спокій.
6. В деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. По відношенню до себе я більш вимогливий, чим по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, чим інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, оскільки знаю, що в ньому я досяг би успіху.
10. В процесі роботи я потребую невеликі паузи для відпочинку.
11. Ретельність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в роботі не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, чим та, якою я займаюсь.
14. Догана стимулює мене сильніше, чим похвала.
15. Я знаю, що мої товариші вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення ще більш впевненими.
17. У мене легко пробудити честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це звичайно помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити негайно.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. В житті мало речей більш важливих, ніж гроші.

23. Завжди, коли мені доводиться виконувати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, чим багато інших.
25. В кінці відпустки я звичайно радію, що скоро вийду на роботу.
26. Якщо мені подобається робота, я роблю її краще і більш кваліфіковано ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть наполегливо працювати.
28. Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, чим іншим.
30. Коли мені доводиться ухвалювати рішення, я намагаюся робити це якнайкраще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх товаришів.
33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Якщо щось не ладнається, я нетерплячий.
36. Як правило, я звертаю мало уваги на свої здібності.
37. Якщо я працюю разом з іншими, моя робота дає кращі результати, ніж робота інших.
38. Багато чого, за що я берусь, я не доводжу до кінця.
39. Я заздрю людям, які не дуже завантажені роботою.
40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади і високого положення.
41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доказу своєї правоти я йду на крайні заходи.

Додаток В

Тест 3

№ п/п	а	б	в
1	Сміливий	Дбайливий	Діловий
2	Покірний	Нерішучий	Впертий
3	Обережний	Рішучий	Песимістичний
4	Непостійний	Безцеремонний	Уважний
5	Нерозумний	Боязкий	Недумаючий
6	Спритний	Жвавий	Передбачливий
7	Холоднокровний	Нерішучий	Відважний
8	Стрімкий	Легковажний	Боязкий
9	Незадумний	Організований	Непередбачливий
10	Оптимістичний	Сумлінний	Чуйний
11	Меланхолійний	Сумнівний	Неврівноважений
12	Боязкий	Неохайний	Схвильований
13	Необачний	Тихий	Боязкий
14	Уважний	Нерозсудливий	Сміливий
15	Розсудливий	Швидкий	Мужній
16	Діловий	Обережний	Передбачливий
17	Схвильований	Розсіяний	Нерішучий
18	Легкодухий	Необережний	Безцеремонний
19	Полохливий	Нерішучий	Нервовий
20	Старанний	Відданий	Авантюрний
21	Завбачливий	Жвавий	Відчайдушний
22	Приборканий	Байдужний	Недбалий
23	Обережний	Безтурботний	Терплячий
24	Розумний	Турботливий	Хоробрий
25	Обачливий	Безстрашний	Сумлінний
26	Квапливий	Полохливий	Безтурботний
27	Розсіяний	Необачний	Песимістичний
28	Обачливий	Розсудливий	Діловий
29	Тихий	Неорганізований	Боязкий
30	Оптимістичний	Пильний	Безтурботний

Зміст

	Стор.
1 Загальні відомості.....	3
1.1 Мотиви діяльності.....	4
1.2 Схильність до ризику.....	7
1.3 Оцінка психологічної захищеності людини.....	8
2 Матеріали і прилади.....	10
3 Рекомендації студентам.....	11
4 Практична частина роботи.....	11
4.1 Тест 1. Оцінка схильності до ризику P	11
4.2 Тест 2. Оцінка мотивації до успіху M_u	12
4.3 Тест 3. Оцінка мотивації до самозахисту M_c	14
5 Порядок виконання роботи.....	16
6 Зміст звіту.....	17
7 Контрольні запитання.....	17
Список джерел інформації.....	18
Додаток А Питання тесту 1.....	19
Додаток Б Тест 2.....	21
Додаток В Тест 3.....	23

Навчальне видання

Методичні вказівки
до практичного, лабораторного заняття
«Оцінка психологічних якостей особистості, що впливають на безпеку
діяльності»
з дисципліни «Основи професійної безпеки та здоров'я людини»
для студентів усіх спеціальностей і всіх форм навчання

Укладачі:

КУЗЬМЕНКО Олена Олексіївна,

ВАСЬКОВЕЦЬ Людмила Антонівна

ОСМАНОВА Ольга Вікторівна

Відповідальний за випуск завідувач кафедри, проф. Вамболь С. О.

Роботу до видання рекомендувала проф. Мезенцева І. О.

В авторській редакції

План 2026 р., поз. 212

Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 1,1

Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2.

Електронне видання